

Bergvesenet

Postboks 3021, 7002 Trondheim

Rapportarkivet

Bergvesenet rapport nr BV 73	Intern Journal nr	Internt arkiv nr	Rapport lokalisering Trondheim	Gradering Åpen
Kommer fra ..arkiv Trondheimske	Ekstern rapport nr	Oversendt fra	Fortrolig pga	Fortrolig fra dato:
Tittel Utklipp fra Argus 18. augsut 1973 Røstvangen gruber. Den mest navngjetne konkursen i landet.				
Forfatter Halvor Mjøen		Dato 18/8 1973	Bedrift Hamar Dagblad	
Kommune Tynset	Fylke Hedmark	Bergdistrikt Trondheim	1: 50 000 kartblad 16194	1: 250 000 kartblad
Fagområde Historisk	Dokument type	Forekomster Røstvangen		
Råstofftype Malm/metall	Emneord Cu			
Sammendrag				

RØSTVANGEN GRUBER

Den mest navngjetne konkurransen i landet

Malmforekomster på grensen mellom Tynset og Kvikne har lenge vært kjent. Rykter om malm i Røstvang-fjellet hadde sivet ut. I 1902 og 1903 hadde konsul N. Persson i Helsingborg sine skjerpere over hele fellet. Sommeren 1905 ble en liten bygning satt opp oppe i fjellet og drift ble startet med 19 arbeidere. Leder var den svenske ingeniør, Dahlberg. Da uten-tinger måtte ha konsesjon og Persson ble nektet det, stoppet drifta en tid. Andre skjerpere kom også til og stilte sine krav. Imidlertid kom de til kompromissforlik og et norsk selskap, A/S Røstvangen **Gruber** ble stiftet. Den første malmkjøring til Tynset minte mye «om gamle tidgås». Det gjaldt å komme tidlig opp, for lessinga gikk etter tur. De utenbygds fra hadde sine faste losjier, men da det snart ble for lite rom, satte verket opp en brakke vest for nord-enden av Stubsjøen. I nord-enden av brakka var det stall og midt i huset sovrom med køyesenger i to høyder. I sørenden på huset holdt skomaker Andreas Brevaad til. Han skulle ha tilsyn med dette. Kjøringa førte med seg

mye uro og bråk. Kjørere kom til alle døgnets timer og dro med seg malmloft inn som satte seg fast både på golv og vegger. For losjiet betalte kjørerne 15 øre døgn, så det var ikke mye å slå seg opp på for dem som tok motlasskjørere. Kjørerne hadde kr. 10 pr. tonn malm. Vegen gikk over Stubsjøen, Sørsgjøen og ellers etter Tunna til de nådde Fosbakken. Derfra kjørte de «allmanns-vegen», som de sa den gang til Tynset. Det var kjørere fra Tynset, Tolga, Os, Alvdal, Kvikne, Innset, Soknedal og kanskje flere bygder. De fra Kvikne sluttet tidlig, da kostnadene med solide malm-sleder var stor og fravær fra gardsdriften gjorde sitt til at det ble en tvisom forretnng. På forsommeren i 1911 var taugbanen til Tynset ferdig. Med tiden kom det opp 63 hus rundt Vinkelstasjonen på Røstvangen, for det ble også bygd en taugbane i vinkel med den fra Tynset opp til gruva. Taugbanen førte kis ned til Fåset, mener jeg å huske, der den ble lastet på jernbanevognar og varer tilbake. Under tiden kunne det også være folk med. Men det var farlig. Verkets direktør,

ingeniør Dahlberg mistet livet ved å falle ut fra en kiskibb. Det var en uvanlig flink mann, og det ble senere påstått at hadde han fått fortsette ledelsen på Røstvangen har det ikke gått til så meningsløs konkur.

Taugbanestasjonen på Vinkelen brann i 1916, heldigvis i stille vær slik at ikke andre hus strøk med. I 1919 brann vaskeriet. Brannen var uforklarlig da det ikke var folk der. Årsaken ble heller ikke oppklart. To dieselmotorer og i nødsfall en sagmotor drog taugbanen, men innledningsvis var det mange vansker med den ogs, da kiskibber av og til hoppet av kabelen, slik at det stoppet.

Etidsfossen kraftstasjon Fra første stund var det meningen å bygge en elektrisk kraftstasjon i Orkla ved Eidstossen. Den ble ferdig i 1917 og høgsentlinje ble bygd til Røstvangen. For å få stabil vannføring bygde de en 5 m. høy dam ved Burusjøen. Når det trengtes slapp de på damvann som rant etter Buru ned i Orkla litt opp for Orkelbogen. Denne kraftutbyggingen kom da til å koste 1 1/2 million kroner. Da dammen ved Burusjøen ble bygd, var det høgkonjunktur, og arbeiderne tjente kr. 50 pr. dag eller mer. Direktør-boligen ble bygd på Røstvangens grunn og står den dag i dag. Den ble solgt til fru Strømseng som brukte den til hotell. Senere ble det bygd en annen direktørbolig. Det ble både et vakker og solid hus. Laboratorbygning ble bygd like ved, men den ble helst brukt til funksjonærbolig. Etter vaskeriets brann ble det bygd et nytt. Det tok lang tid og var det mest moderne i Norden. Da kan en si verket var komplett utbygd, men selv om det lå ca. 100 000 tonn malm utdrevet i dagen, ble

BILDET: Foran sitter Esten Støen til venstre og Ivar Mjøen til høyre. De fire bak er ukjente.

ikke vaskeriet brukt. Uten at jeg kan innestå for at det er korrekt, ble det sagt det ikke ble prøvekjørt en gang. Det høyeste antall arbeidere var ca. 500 medregnet de som drev med selve utbyggingen og gruva. Den var således et godt skatteobjekt. Den lå i grenseskillet mellom Tynset og Kvikne. Det ble prosess om grensa og uheldigvis for Kvikne, vant de denne saken, og at det var uheldig for Kvikne kan en forstå når en kommer til slutten på A/S

Røstvangen Grubers historie. Noe av det første arbeiderne ved Røstvangen tenkte på, var å skaffe sine barn skole. Til å begynne med gikk de på skolen ved Nytrøa. I 1917 ble det opprettet egen skolekrets med lokale i Folkets Hus oppe i fjellet. Som rimelig kunne være skiftet den ofte lærere, da denne «skolekretsen» formodentlig var en av det mest værharde i landet. I 1910 startet en egen kooperativ handelsforening, og etter at den med hjelp fra Verket fikk eget slakteri og bakeri, gikk den ganske bra, vel å merke så lenge Bakken var bestyrer der. I 1921 gikk også den konkurs. Kvikne kommune kjøpte huset og satte det opp til kommune-lokale på Ysel. Folkets Hus ble ikke helt ferdig. Verket bekostet bygget, ca. kr. 80 000, mens planeringsarbeid og en del annet arbeid var frivillige bidrag fra arbeiderne selv. I huset var det forsamlingsrom med scene, skolelokale, kafe og mindre møterom. Ved konkurransen ble dette huset solgt til Tolga der de bygde samfunnshuset Vidarheim av det. Så vidt jeg vet brant det under tyskernes innrykning i Nord-Østerdal i 1940. Tolga betalte kr. 7 000 for huset.

mest namngjetne konkurser, skriver P. P. Stubsjøen i en artikkel om Røstvangen-Gruva i Kvikneboka. Det må en gi ham rett i. Direktør Worm Lund bød en halv million for hele verket. Det var ingen stor sum, men det nye vaskeriet kunne da ha kjørt gjennom den malmen som var utdrevet. Budet ble vraket. Så fulgte den merkelige og dramatiske ødeleggelse av alt. Det forelå også et tilbud på leie av vaskeriet for å drive gjennom malmen som er nemnt, men også det ble vraket, begrunnet med at maskinene etter bruk ville bli vanskelige å selge. Det som ikke var av betong av vaskeriet ble revet, taugbanebukkene ble revet, lufta med dynamitt, rørledningen fra Gløta til vaskeriet ble med svære omkostninger opprevet og de 63 hus på Røstvangen solgt for nedrivning. I Kvikne er det flere som kjøpte hus på Røstvangen og bygde seg våningshus av. En mann kjøpte Eidstossen kraftstasjon for kr. 36 000, men måtte levere den fra seg igjen. Under demonteringen ble den store transformatoren ødelagt. Kraftlinjen fra Eidstossen til Røstvangen ble revet. Dersom denne kraftstasjonen hadde blitt holdt vedlike, kunne den ha forsynt hele Kvikne med elektrisk kraft til rimelig pris. Det ble

kapital til utbyggingen. Den var da en form for statsbank, og statsminister Abraham Berge ble stilt for riksrett for Centralbankens disposisjoner der. Gruva hadde da en gjeld på 10 millioner. Centralbanken eksisterer ikke lenger. 10 millioner kunne neppe være årsak til at Centralbanen opphørte, men det gjorde sikkert sitt.

I dag er det Handelsdepartementet som eier Røstvangens ruiner. Lysaker Kjemiske kjøpte direktørboligen fru Strømseng hadde kjøpt og brukt til hotell. Bedriften bruker stedet til sine ansatte. Den og et par hus til er det eneste som er igjen på Røstvangen. Bærakabelen til taugbanen ble rullet opp, men trekk-kabelen lå igjen og er nå omtrent rustet opp. Ellers røper alt av betong litt av det som en gang var der. Det er nå temmelig nøyaktig 50 år siden alt tok slutt der. Jeg har sakset en del av det P. P. Stubsjøen har skrevet om Røstvangen i denne artikkel. Ellers har jeg tatt med en del av det eldre folk forteller. Derfor kan en ikke stole helt på at sistnevnte er helt korrekt, men det kan være grunn til å spørre hvorfor alt skulle raseres slik det ble om det ble konkurs. Stubsjøen mener at i samarbeid med lokale myndigheter kunne mye vært vunnet, og det har han sikkert rett i. Da driften på Røstvangen opphørte, ble det en tung belastning for Kvikne kommune. Da var den ikke lenger glad for at den vant grensetvisten mot Tynset.

Slutter da med å spørre om det ikke var en tanke å sette vegen til Vinkelen i stand, og sette opp skilt, slik at reisende kunne få se ruinene av det som en gang var en stor bedrift.

Halvor Mjøen.

Røstvangen gruber

lekkasje i rørledningen fra bassenget ned til kraftstasjonen og vannstrålene sto høgt til værs av trykket like ovenfor Riksveg 3. I kulden om vinteren ble dette til en veldig issøyle, liksom en istapp som sto opp ned, og husker jeg ikke feil, hadde Østlendingen bilde av iskjeglen. Den la på seg mer og mer i kulden og vekte stor oppmerksomhet. Nå går det ikke vann i tunnelen opp til bassenget lenger, men det store «jerntaljene» ved dammen i Orkla i kanten på riksvegen står ennå, og huset som står ved dammen holder på å rase sammen, et trist vitnemål om det som en gang har vært og som kunne ha vært i gang. Om Røstvangen Gruber gikk konkurs, kunne i alle fall Eidsfossen kraftstasjon vært i gang og forsynt hele Kviknebygda med elektrisk kraft.

Det var Centralbanken for Norge som hadde skaffet